

Close to Home

Ko e liliu lahi ne hoko ki he mo'ui 'a Jimaimá 'i he 'ene hiki ki hono nofo'anga fo'ou

Māfana e fehua'aki 'a Jimaima mo Rochelle, ko e Senior Tenancy Manager.

Ne 'ikai kei lava 'e Jimaima 'o fakama'uma'u hono lo'imatá he 'ene hiki ki hono 'api nofo'anga fo'ou. Laui ta'u 'ene nofo faingata'a'ia tupu mei he pākalava, ka ko e 'aho ni kuo 'i ai e feitu'u ke nofo fiemālie mo malu ai mo ui ko 'api. Ko e 'api ko eni 'oku hiki ki a'í ko e taha pe ia 'o e 'ū fale fo'ou 'e 260 na'e langa ma'a e kakai 'oku vivili ange 'enau ngaahi fiema'ú he vāhenga Canterbury 'i he 2020.

"Tupu mei he 'eku pākalavá ne liliu ai e 'uuni me'a lahi 'i he 'eku mo'ui. Ko e fefine au na'a ku ngāue, pea na'e 'ikai keu malava 'o nofo ma'u hifo 'i 'api. 'I he lolotonga ni 'oku 'i ai e 'uuni me'a 'oku 'ikai keu lava 'e fai."

Koe'uhi ko e 'ikai ke ne toe lava 'o ngāué na'e tupu ai 'a e faingata'a ke ma'u hano 'api ke nofo ai. Lolotonga 'a 'ene tatalí na'e "'ikai toe ha 'api 'ene hiki holo ai", nofo atu 'i hono fanga tokoua, nofo he 'ene fānaú, pea hiki mei he feitu'u ki he feitu'u.

HOKO ATU HE PEESI 08

'Oku mahu'inga 'a ho'o mo'ui lelei mo nonga foki.

Kapau 'oku ke hoha'a koe'uhi ko e COVID-19, vakai ki he peesi 2 'o e pepa Close to Home ko eni 'oku 'oatu ai 'a e fakahinohino ma'au mo ho fāmílí ke mou hao ai mei he COVID-19.

Fetokoni'aki lolotonga 'a e fa'ahi ta'u momoko ko eni

Pau pe 'oku ke 'ilo ki ha ni'hi 'oku nau fiema'u tokoni 'i he tafa'aki 'o e kumi 'api nofo'anga, pe ko ha'a nau ngaahi fakamole kehe he fa'ahi ta'u momoko ni.

Kapau 'oku 'i ai, kataki 'o fakalotolahi'i ke nau fetu'utaki ki he Work and Income 'i he **0800 559 009** ke vakai'i 'a e ngaahi tokoni 'e ala fai ma'a kinautolu.

'Oku lahi mo e ngaahi fakahinohino 'i he uepisaiti 'a e Work and Income ki he ngaahi tokoni 'e lava ke ma'u: **workandincome.govt.nz**

HOKO ATU HE PEESI 07

Ko e liliu lahi ne hoko ki he mo'ui 'a Jimaimá 'i he 'ene hiki ki hono nofo'anga fo'ou

'Oku hoko e 'api nofo'anga fo'ou 'a Jimaimá ko e feitu'u ia ke mālōlō lelei mo feohi fiefia ai mo 'ene fānaú mo hono fanga mokopuná.

Na'e tokoni'i ia 'e hono fāmilī ke hiki ki 'Aositelelia 'o vakai na'a sai ange mo'ui ai, ka 'i he tō 'a e to'umahaki Covid-19 na'a ne foki mai ki Christchurch 'o nofo ai mo e tokotaha 'oku ne tokoua 'aki pea mo toe lēsisita he va'a kumi fale nofo'anga Ministry of Social Development Housing Register.

'I he taimi ne fetu'utaki ai 'a e Kainga Ora 'o fakahā ange ki ai 'oku 'i ai e nofo'anga kuo ma'u ke hiki 'o nofo ai na'a ne tō lo'imata he 'ene fiefia. "Na'e 'ikai ha'a ku 'amanaki ko e fale mātu'aki fo'ou. Na'a ku hū ki hoku lokí 'o fai 'eku lotu fakamālō ki he 'Otua."

Na'e pehē 'e Rochelle, ko e Senior Tenancy Manager ia 'oku ne tauhi mo pule'i 'a e ngaahi fale fo'ou 'oku nofo ai 'a Jimaimá, 'oku fakafiefia 'a 'ene vakai ki he maau mo nofo lelei 'a kinautolu ko ia ne toki ma'u honau fale.

"Ko e taha ia e me'a 'oku ou polepole ai he fatongia 'oku ou faí ko e lava keu tokoni'i ha kakai ke ma'u ha fale 'oku fo'ou ke nau nofo ai, pea ko e me'a fakafiefia ia 'a e vakai ki he tu'unga lelei 'oku 'i ai 'a Jimaima" ko e lau ia 'a Rochelle.

"Oku ou pehē pe ko hoku monú 'a 'eku kau atu ki hono feinga'i 'o lava ke ma'u ha 'api fo'ou mo māfana mo'ona, he kuo fuoloa fau 'a 'ene nofo mo mo'ui faingata'a'ia".

COVID-19

'Oku mahu'inga ke ke muimui ki he fale'i 'a e potungāue Ministry of Health fekau'aki mo e COVID-19.

'Oku tatau ai pē, pe koe hā 'a e Tu'unga Fakatokanga (Alert Level) 'oku 'i ai 'a Nu'usila ni kotoa, pe ha ngaahi feitu'u kehe he fonua, 'oku totonu ke ke kei:

- fanofano ma'u pe
- tauhi e vāmama'o
- faka'aonga'i 'a e Covid Tracer App ke 'ilo'aki 'a e feitu'u na'a ke 'alu holo ai

- kapau 'oku ke ongo'i puke, nofo ma'u 'i 'api pea 'oua na'a ke folau ki ha feitu'u
- telefoni ki ho'o toketaá pe Healthline 0800 611 116 ki ha fale'i ke lava 'o sivi koe

Ko e fakamatala mo e fakahinohino fakamuimuitaha mei he Pule'angá ki he COVID-19 'e ma'u atu ia mei he uepisaiti [covid19.govt.nz](https://www.covid19.govt.nz) pea 'oku ma'u ai foki mo e ngaahi fakahinohino 'i he lea kehekehe 'e 30.

Kuo kamata 'e he Kāinga Ora 'a polokalama Mo'ui Lelei 'i 'Api (Healthy Homes Programme)

Kuo tuku mai 'e he Pule'angá ha ngaahi tu'utu'uni fo'ou fekau'aki mo e ngaahi 'api nofo totongi kotoa pē. 'Oku tuhu'i tonu mai 'e he Healthy Homes Standards ha ngaahi tu'utu'uni fo'ou ki he:

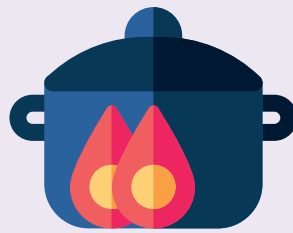
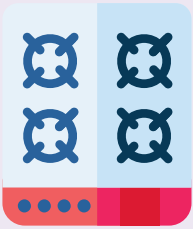
- Fakamāfana'i 'o e loto falé
- 'Aofi fakamāfana 'o e falé
- Fakatafe lelei e 'ea 'i he falé
- Ta'ofi e hauhausiá mo tokanga'i e ngaahi fakatafenga vai he fale; pea pehē ki hono
- Tātāpuni e avaava 'oku hū ai e havilí ki fale

Ko e Polokalama Mo'ui Lelei 'i 'Api - Healthy Homes Programme, ko hono fakapapau'i ia 'e he Kāinga Ora 'oku nau tauhi pau mo muimui ki he ngaahi tu'utu'uni fo'ou ki he tu'unga 'oku totonu ke 'i ai honau ngaahi 'api nofo'angá. Kuo pau ke muimui 'a e ngaahi nofo'anga kotoa 'a e Kainga Ora ki he tu'utu'uni

ko 'ení 'i he 'ene a'u ki he 1 Siulai 2023. Kuo 'osi kamata lele 'a e polokalama ni pea te mau fetu'utaki atu 'i he taimi ke fai ai ha ngāue 'i ho nofo'anga. 'E malava foki foki ke mau fakahoko ha ngāue kehe 'i ho 'apí, ke tokoni'i koe mo ho fāmilí ke mou nofo māfana mo mo'ui lelei - ko e kongā pe ia 'o e polokalama ni. 'E malava ke kau ai heni 'a e tau puipui, fakakapeti, tutu'u e 'akau kuo fu'u lalahi pea mo hono fokotu'u ha me'angāue fakamāfana 'i he feitu'u 'i fale 'oku fai e ma'unga nofo ki ai 'o hangē ko e loki mohe. 'E lava ke ke vakai'i 'a e polokalama ngāue ni mo e ngaahi fakamatala 'oku toe lahi ange 'i he kaingaora.govt.nz/healthyhomes#healthyhomes, 'oku 'asi ai e me'a 'e hoko 'i he taimi temau maau ai ke kamata 'a e ngāue ko ení 'i ho 'api nofo'angá.

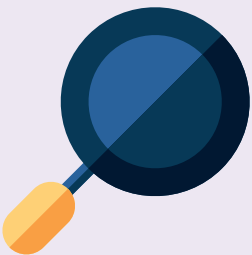
'Oku ke 'ilo ko e fale vela 'e 1 'i he 4 kotoa pē 'oku fakatupu pe kamata'i ia 'i peito?

Ko e fanga ki'i fatongia faingofua eni ke ke fai ke 'oua na'a hoko ha vela 'i peito:

Tauhi 'a peito ke ma'a mo malu

- Fakama'a ma'u pē 'a e mata'i sitou (stovetop) hili 'a hono faka'aonga'í - ke ta'ofi e ngakongakó mo e paku'i me'akai mei he papani he funga sitou.
- Toutou fufulu 'a e filita 'o e misini komo koku 'o e sitou.

Lolotonga 'a ho'o faka'aonga'i 'a e sitou

- 'Oua te ke kuki kapau 'oku ke konā.
- 'Oua na'a ke mavahe mei he sitoú lolotonga 'oku tu'u ai ha me'a - pea kapau te ke mavahe mei ai, tukuhifo 'aupito ki lalo 'a e mata'i sitou.
- Manatu'i ke fakamavahe'i 'aupito mei he mata 'o e sitoú ha puipui, tupenu holoholo, kofunima mo ha ngaahi me'a 'e ala fakatupu vela.

Ka kamata ke puho

- Ka puho e fakapakú pooki hifo 'aki 'a hono tāpuní kapau 'e lava, mo ke hao mei he vela, pea ke tamate'i 'a e sitoú 'i he me'akamosi he holisi. Kapau 'oku 'ikai ma'u e tāpuní pea ke faka'aonga'i ha konga tupenu holoholo (tea towel) viviku pe ko ha lau'i papa tofi'anga me'akaí, ke ta'ofi'aki e hū 'a e 'ea 'okisená ki loto kae mate hifo 'a e velá. Tuku ai kae'oua leva kuo mokomoko.
- 'Oua 'aupito na'a pii'i'aki ha vai ha fakapaku pe kulo 'oku lolotonga puho.
- 'Oua 'aupito 'aupito na'a ke feinga ke to'o 'o 'ave ki tu'a ha fakapaku 'oku lolotonga puho.
- Kapau 'oku puho ha me'a he loto 'ovaní tāpuní 'i 'a e matapā 'o e 'ovaní pea ke feinga ke tamate'i e 'uhilá pe ko e kasá 'i he me'a kamosi he sitoú pe palaki he holisi.

'o talaange ko e Fire.

KO E NGAHI ME'A KE FAI KA HOKO HA VELA

Totolo 'i lalo mo vave ka ke hao mei he koku. **'Ki lalo, Ki lalo hifo, Ki Tu'a'.**

Tāpuní e matapā na'a ke hū mei ai ke fakasi'isi'i ange ai 'a e mafola 'a e velá.

'Alu ki he feitu'u fakataha'anga na'e 'osi fakahinohino atu.

Ko ho'o a'u pe ki tu'a nofo ma'u ai - 'oua 'aupito na'a ke to e foki ki loto.

Telefoni ki he Fire Service 'i he 111 mei ha feitu'u 'oku ke 'osi malu ki ai.

Hū ki he fireandemergency.nz 'oku ma'u ai e ngaahi fakahinohino ki he malu mei ha vela.